

15. Evtushevskaya, O.O. (2011). Foreign experience of organization of innovation activity at the enterprise. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti. (The Economy of the Food Industry)*, 4, 39-41 (in Ukr.).

Kolishchuk Olena Valeriivna

Graduate student of Economics, Innovation and International Economics Department,
The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

FOREIGN EXPERIENCE OF THE INNOVATIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract. Foreign experience of the innovative development of economies of the leading countries of the world was researched. Existing international models of building the innovation type economy were considered. The ways of activating innovation activity in different countries of the world were analyzed. It was suggested to supplement the classification of innovation models of economic development by the model of innovation development of the economy of the Council of Cooperation of the Arab States of the Gulf. The recommendations for measures to intensify the innovative development of the Ukrainian economy based on the world experience are presented. The unitary model of innovative economic development was developed.

Purpose. The goal of the article is to study the international experience of the innovative economic development and the creation of the Ukrainian model taking into account foreign experience.

Results. We believe that all countries use the unitary model of innovative development, although, each country uses it on its own.

Originality. We consider it expedient to study and combine the methods of financial stimulation of innovation activity for further use in the Ukrainian practice in order to stimulate innovation processes.

Conclusion. The analysis of foreign experience confirms that the countries that are properly developing their science, and in which the innovative development is skillfully transformed into finished goods, are competitive. In developing the Ukrainian strategy for innovation development, consideration should be given to the need for time constraint to achieve each goal, which is defined from the point of view of short- and long-term perspectives.

Keywords: innovative type economy; foreign experience; innovation; innovative activity; innovation development; foreign innovation experience; models of innovation development.

Одержано редакцією 17.07.2017 р.
Прийнято до публікації 22.07.2017 р.

УДК 336.1:334.7

Петрова Ірина Павлівна

к.е.н., молодший науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості
Національна академія наук України
Petrova_I@nas.gov.ua

Трушкіна Наталія Валеріївна

магістр з економіки, науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості
Національна академія наук України
Trushkina@nas.gov.ua

**ТЕОРТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА**

Анотація. Досліджено теоретичні засади фінансово-кредитного механізму публічно-приватного партнерства (ППП). Визначено поняття «фінансово-кредитний механізм» методом конструювання із використанням системно-структурного та функціональних підходів. Виявлено особливості фінансово-кредитного механізму публічно-приватного партнерства. Розглянуто суб'єктний склад публічно-приватного партнерства: державний, приватний, фінансовий, страховий, суспільний та консультаційний. Систематизовано джерела фінансування публічно-

приватного партнерства за трьома групами: фінансові ресурси приватного партнера, запозичені фінансові ресурси та фінансові ресурси державного партнера. Узагальнено фінансовий інструментарій публічно-приватного партнерства.

Ключові слова: *публічно-приватне партнерство; державно-приватне партнерство; фінансово-кредитний механізм; суб'єктний склад; джерела фінансування; фінансовий інструментарій.*

Постановка проблеми. В Україні публічно-приватне партнерство не отримало належного розвитку. Відповідно до чинного законодавства реалізується лише два договори про спільну діяльність. Перший договір укладено між територіальною громадою міста Малин і ТОВ «Енергія тепла». Другий – між територіальною громадою міста Остер в особі Остерської міської ради та корпорацією «Укратомприлад». Об'єктами публічно-приватного партнерства є котельні, що перебувають у комунальній власності та забезпечують теплом об'єкти бюджетної сфери [1]. Це свідчить, що законодавство України у сфері публічно-приватного партнерства повністю не врегульовано. Реалізацію публічно-приватного партнерства обмежують фінансові питання. Щодо можливостей органів державної влади, то вони обмежені не тільки розміром бюджету, обумовленим однорічним плануванням та щорічною зміною напрямів та пріоритетами фінансування, а й залученням кредитних ресурсів та високими відсотками за їх користування.

Дефіцит бюджетного фінансування та відсутність мотивації у інвесторів перешкоджає активному впровадженню публічно-приватного партнерства за допомогою зазначених джерел фінансування. Саме тому до реалізації ППП необхідно залучати фінансові ресурси банківських і небанківських фінансово-кредитних установ. Крім того, органам державної влади та приватному сектору слід розглянути варіанти участі у міжнародних програмах (ПРООН, USAID, НЕФКО), можливість співробітництва з МФО (МБРР, ЄБРР, ЄІБ) та іноземними урядовими агенціями.

Виходячи з вищевикладеного, у даний час постає питання щодо дослідження фінансово-кредитного механізму публічно-приватного партнерства, який має підвищити ефективність використання бюджетних та одночасно розширити можливість отримання позикових коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням фінансового забезпечення публічно-приватного партнерства присвячено праці І. Запатріної [2], Р. Єремейчук [3], О. Пильтяя [4; 5], С. Фролова [3], П. Шилепницького [6] та інших. Аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу вчених до фінансових аспектів публічно-приватного партнерства, а саме:

- розглянуто форми ППП відповідно до ступеня залучення приватного та державного секторів і рівня ризику, який беруть на себе сторони [3];
- досліджено механізми фінансування публічно-приватного партнерства із використанням інструментів інституційної, організаційної та фінансової державної підтримки [4; 5];
- здійснено аналіз форм і механізмів державної підтримки публічно-приватного партнерства та надано рекомендації щодо шляхів і напрямів удосконалення системи державної підтримки ППП [2].

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широке коло наукових розробок з обраної теми, недостатньо приділено уваги дослідженню фінансово-кредитного механізму публічно-приватного партнерства, який набуває останнім часом специфічних особливостей, пов'язаних із розширенням інтерпретації змісту зазначеного механізму та його функціонального навантаження. Важливим напрямом дослідження механізму є характеристика його структурних елементів. Саме структура механізму визначає основні взаємозв'язки між його елементами, й таким чином, дозволяє оцінити його ефективність.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних засад фінансово-кредитного механізму публічно-приватного партнерства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «механізм» досить часто зустрічається в науковій економічній літературі, але загальноприйнятого визначення цього терміна, яке розкривало б його суть і зміст, немає. Це викликає неоднозначність у тлумаченні поняття фінансово-кредитного механізму ППП.

В економіці термін «механізм» введено Л. Абалкіним у другій половині 60-х років ХХ ст. Науковець розглядає «господарський механізм» як економічну категорію в системі виробничих відносин двох підсистем: соціально-економічних та організаційно-економічних. Підсистема соціально-економічних відносин зі складною внутрішньою структурою являє собою відносини власності (привласнювання). Організаційно-економічні відносини (конкретні форми організації виробництва, господарські зв'язки між ланками суспільного розподілу праці та відносини управління ними) складаються у процесі кооперації виробництва, що виникає внаслідок суспільного розподілу праці [7, с. 15]. Організаційно-економічні відносини опосередковують зв'язок між продуктивними силами та власністю.

Головний зміст категорії «господарський механізм» формують саме організаційно-економічні відносини. При цьому дослідник зазначає, що господарський механізм як синтетична категорія – це сукупність (взаємоузгодженість дій, цілісність, нерозривна єдність) усіх економічних форм. Саме системність і цілісність дій економічних форм становить суть категорії. Змістом господарського механізму є організаційно-економічна система, яка характеризується організаційно-економічними відносинами, зв'язками між різними формами руху економіки та способами вирішення протиріч [7, с. 20-23]. При цьому структурними елементами господарського механізму є форма організації (об'єднання) виробничих сил (виробництва), економічні та господарські зв'язки, система стимулів і система управління [7, с. 23-28].

С. Мочерний розглядає господарський механізм як «систему основних форм, методів і важелів використання економічних законів, вирішення протиріч суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також всебічного розвитку людини й узгодження її інтересів з інтересами колективу, класу, суспільства». «Господарський механізм формується при взаємодії окремих ланок, сторін таких елементів економічної системи, як продуктивні сили, техніко-економічні, організаційно-економічні та виробничі відносини (або відносини економічної власності)» [8, с. 269]. Отже, господарський механізм визначається автором також через поняття системи та її структурних елементів.

Згідно з енциклопедичною працею вітчизняних учених-економістів механізм – це «система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності» або «внутрішній пристрій машини, устаткування тощо – система певних ланок та елементів, що приводить їх у дію» [8, с. 355]. У даному випадку механізм також розглядають як систему певних елементів, які пов'язані між собою та взаємодіють як єдине ціле. Таким чином, характерною особливістю трактування економічного змісту механізму вітчизняними дослідниками є системно-структурний підхід.

Значний внесок у теорію економічних механізмів зробили західні науковці Л. Гурвіц, Р. Майерсон, Е. Маскін, яким за основні досягнення у теорії було присуджено Нобелівську премію 2007 р. [9, с. 4]. Теорія економічних механізмів є результатом розвитку теорії оптимальних механізмів розподілення обмежених ресурсів Л. Гурвіца, який розглядає механізм як гру, де учасники обмінюються інформацією один з одним або із «центром повідомлень», а заздалегідь задані правила визначають розподіл ресурсів для кожного набору повідомлень. У більш точному формулюванні механізм, за Л. Гурвіцем, – це «взаємодія між суб'єктом і центром, що складається з трьох стадій: кожен суб'єкт у приватному порядку посилає центру повідомлення m_i ; центр, отримавши всі повідомлення, обчислює передбачуваний результат: $Y = f(m_1, \dots, m_n)$; центр оголошує результат Y_i , за необхідності, втілює його в життя» [9, с. 8]. Ідея теорії економічних механізмів полягає у створенні спеціальних механізмів для вирішення конкретних проблем у взаємовідносинах суб'єктів за наявності асиметричної інформації про переваги та можливості агентів ринку.

Французький дослідник економічних механізмів (у макроекономічному аспекті) А. Кульман визначає механізм як «необхідний взаємозв'язок, який виникає між різними економічними явищами» [10, с. 7]. При цьому механізм – «це система взаємозв'язків економічних явищ, які виникають за певних умов під впливом початкового імпульсу». Механізм включає певну логічну послідовність елементів, які відображають можливі дії механізму за наявності певного вихідного економічного явища. «Складовими елементами механізму завжди одночасно виступає і вихідне явище, і весь процес, який відбувається в інтервалі між ними. Тому економічний механізм визначається або природою вихідного явища, або кінцевим результатом серії явищ» [10, с. 12]. Узагальнення вищенаведених визначень дозволило дійти висновку, що у західних економічних дослідженнях переважає функціональний підхід до тлумачення механізму.

Отже, поєднуючи системно-структурний і функціональний підходи, які трактують із різних сторін поняття механізму, можна визначити фінансово-кредитний механізм публічно-приватного партнерства як систему доцільно спрямованих заходів (методів, важелів, стимулів та інструментів) з пошуку, залучення й ефективного використання фінансових та кредитних ресурсів для реалізації публічно-приватного партнерства. Даний механізм має свою внутрішню структуру, яка складається з підсистем, блоків і елементів. При цьому набір певних кількісних і якісних параметрів визначає оптимальне використання ресурсів з різних джерел фінансування. Важливим моментом є встановлення економічно обґрунтованих зв'язків у розподілі та використанні фінансових і кредитних ресурсів.

Побудова ефективних фінансово-кредитних відносин потребує врахування специфіки публічно-приватного партнерства:

- суб'єктний склад публічно-приватного партнерства;
- джерела фінансування ППП;
- наявність різних фінансових інструментів як державного, так і приватного сектору.

Поняття «суб'єкт ППП» є комплексним та багатоскладовим. Згідно з Законом України «Про державно-приватне партнерство» [11] суб'єктами ППП є держава (Україна), територіальні громади в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування та юридичні особи, крім державних та комунальних підприємств, або фізичні особи – підприємці. Крім того, приватним партнером може виступати юридична особа, створена для здійснення публічно-приватного партнерства у протязі строку, встановленого договором, укладеним у рамках ППП.

Отже, суб'єктний склад фінансово-кредитного механізму публічно-приватного партнерства має розширену структуру та включає не тільки державний і приватний сектор, а й фінансовий, страховий, суспільний й консультаційний (табл. 1). У свою чергу кожний сектор має своїх учасників.

Таблиця 1

Суб'єктний склад фінансово-кредитного механізму

Сектор	Учасники
Державний	державний, регіональні та місцеві бюджети; агентства з гарантування інвестицій
Приватний	компанія-переможець тендеру на концесію або контракт (концесіонер); проектна компанія, що засновується концесіонером (зазвичай не має ні фінансової історії, ні майна для застави); підрядники (генеральний підрядник, субпідрядники); постачальники обладнання; покупці товарів і послуг, вироблених на об'єкті інвестиційної діяльності; керуюча компанія-оператор, що здійснює управління об'єктом інвестиційної діяльності до і після його введення в експлуатацію

Сектор	Учасники
Фінансовий	банки, що фінансують і кредитують проект; інвестиційні банки; інституційні інвестори (які купують акції та інші цінні папери, що емітуються проектною компанією)
Страховий	страхові компанії; банки-гаранти
Суспільний	асоціації; союзи
Консультаційний	консультанти; лізингові компанії

Складено за даними [2-6; 12]

До джерел фінансування публічно-приватного партнерства відносять фінансові ресурси приватного партнера; запозичені фінансові ресурси; фінансові ресурси державного партнера (рис. 1).

Рис. 1. Джерела фінансування публічно-приватного партнерства

Складено за даними [4-6; 12].

Залежно від зазначених джерел визначаються схеми фінансування: кредитна (залучення позикових коштів); змішана (залучення власних коштів двох або більше партнерів); гібридна (поєднання власних і позиковими засобів).

Наявність різноманітних фінансових інструментів у фінансово-кредитному механізмі ППП свідчить про досить широкі можливості для використання потенціалу як держави, так і приватного сектору (рис 2).

Рис. 2. Фінансовий інструментарій публічно-приватного партнерства

Складено за даними [3-6]

Отже, сьогодні фінансово-кредитний механізм публічно-приватного партнерства має розглядатися як певна система, що володіє особливим комплексом економічних, правових, політичних, організаційних, управлінських та інших взаємозв'язків, взаємовідносин і умов, що сприяють максимально ефективному використанню наявних ресурсів та інших джерел.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. За результатами дослідження узагальнено теоретичні засади фінансово-кредитного механізму ППП на основі формулювання поняття «фінансово-кредитний механізм публічно-приватного партнерства» методом конструювання із використанням системно-структурного та функціональних підходів і визначенням особливостей зазначеного механізму: суб'єктний склад, джерела фінансування, фінансовий інструментарій та державна підтримка.

У даній роботі запропоновано фінансово-кредитний механізм публічно-приватного партнерства розглядати як систему доцільно спрямованих заходів (методів, важелів, стимулів та інструментів) з пошуку, залучення й ефективного використання фінансових та кредитних ресурсів для реалізації публічно-приватного партнерства. Даний механізм має свою внутрішню структуру, яка складається з підсистем, блоків і елементів. Структурна організація фінансово-кредитного механізму ППП обумовлюється широтою його інтерпретації. Широта інтерпретації фінансово-кредитного механізму визначається співвідношенням публічних та приватних фінансових ресурсів, що можуть бути включені до складу механізму та особливостям, які притаманні саме публічно-приватному партнерству.

Подальший розвиток публічно-приватного партнерства має бути пов'язаний із дослідженням проблем фінансово-кредитного забезпечення ППП в Україні та розробкою заходів щодо його ефективного застосування, запровадженням моделей ППП та ефективних інструментів державного регулювання.

Список використаної літератури

1. Інформація щодо укладених договорів державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=24249595-c6bb-4098-86db-7a97c3465cf3&title=InformatsiiaSchodoUkladenikhDogovoriv>
2. Запатріна І.В. Розвиток державної підтримки публічно-приватного партнерства в Україні / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 3. – С. 9–24.
3. Фролов С. М. Фінансові аспекти публічно-приватного партнерства / С. М. Фролов, Р. А. Єрмейчук // Економіка розвитку. – 2013. – № 4. – С. 18–22.
4. Пильтяй О. Фінансовий інструментарій державної підтримки публічно-приватного партнерства / О. Пильтяй // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 1. – С. 77–89.
5. Пильтяй О. Фінансові механізми публічно-приватного партнерства / О. Пильтяй // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 3. – С. 63–74.
6. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія / П.І. Шилепницький. – Чернівці: Ін-т регіон. дослідж., 2011. – 454 с.
7. Хозяйственный механизм общественных формаций / Под общ. ред. Л.И. Абалкина. – М. : «Мысль», 1986. – 269 с.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
9. Измалков С. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г.) / С. Измалков, К. Сонин, М. Юдкевич // Вопросы экономики. – 2008. – № 1. – С. 4–26.
10. Кульман А. Экономические механизмы: пер. с фр. / А. Кульман; общ. ред. Н. И. Хрусталева. – М.: Прогресс: Универс, 1993. – 192 с.
11. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404–VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
12. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В. Г. Варнавский, А. В. Клименко, В. А. Королев и др.; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М. : Изд. дом. ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 287 с.

References

1. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017). *Information on concluded public-private partnership agreements*. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=en-UA&id=24249595-c6bb-4098-86db-7a97c3465cf3&title=InformatsiiaSchodoUkladenikhDogovoriv> (in Ukr.).
2. Zapatrina, I.V. (2011). Development of public support for public-private partnership in Ukraine. *Ekonomika i prohnozuvannya*, 3, 9–24 (in Ukr.).
3. Frolov, S. M., & Yeremeychuk, R.A. (2013). Financial aspects of public-private partnership. *Ekonomika rozvytku*, 4, 18–22 (in Ukr.).
4. Pylyay, O. (2012). Financial Instrument of State Support to Public-Private Partnerships. *Visnyk Kyivskoho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*, 1, 77–89 (in Ukr.).
5. Pylyay, O. (2012). Financial mechanisms of public-private partnership. *Visnyk Kyivskoho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*, 3, 63–74 (in Ukr.).
6. Shilepnysky, P. I. (2011). *Public-Private Partnership: Theory and Practice*. Chernivtsi: In-t region. research (in Ukr.).
7. In Abalkin L. I. (Ed.) (1986). *Economic mechanism of social formations*. Moscow: "Thought" (in Russ.).
8. In Mocharyn, S. V. (Ed.) (2001) *Economic Encyclopedia V. 2*. Kyiv: Publishing Center "Academy" (in Ukr.).
9. Izmalkov, S., Sonin, K, Yudkevich, M. (2008). The theory of economic mechanisms (Nobel Prize in Economics 2007). *Voprosy ekonomiki*, 1, 4–26 (in Russ.).
10. Kulman, A. (1993). In Khrustalyova N. I. (Ed.) *Economic mechanisms*. Moscow: Progress: Universe (in Russ.).
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). *On public-private partnership* (Law of Ukraine). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (in Ukr.).
12. Varnavsky, V. G., Klimentko, A. V., Korolev, V. A. et al. (2010). *Public-private partnership: theory and practice* Moscow: Publishing house of the University of Higher School of Economics (in Russ.).

Petrova Iryna Pavlivna

Candidate of Economic Sciences, Junior Research Fellow
Institute of Industrial Economics
National Academy of Sciences of Ukraine
Petrova_I@nas.gov.ua

Trushkina Natalia Valerieivna

MSc in Economics, Research Fellow,
Institute of Industrial Economics
National Academy of Sciences of Ukraine

**THEORETICAL PRINCIPLES OF THE FINANCIAL-CREDIT MECHANISM
OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP**

Abstract. Introduction. *In Ukraine public-private partnership has not been properly developed. The lack of budget financing and the lack of incentives for investors hinder the active implementation of public-private partnerships. Insufficient attention is paid to the study of the financial and credit mechanism of public-private partnership, which acquires lately specific features related to the expanded interpretation of the content of the mechanism and its functional load .*

Purpose. *The aim of the study is to provide scientific substantiation of the theoretical foundations of the financial and credit mechanism of public-private partnership.*

Results. *Financial-credit mechanism of public-private partnership is considered as a system of appropriate measures (methods, levers, incentives and tools) for the search, attraction and effective use of financial and credit resources for the implementation of public-private partnership is proposed. The structural organization of the financial and credit mechanism of the PPP is due to the breadth of its interpretation. The breadth of interpretation of the financial and credit mechanism is determined by the ratio of public and private financial resources that can be included in the mechanism and peculiarities that are specific to the public-private partnership. The subjective structure of the financial and credit mechanism of the public-private partnership has an expanded structure and includes not only the public and private sectors, but also financial, insurance, social and consulting. The sources of public-private partnership funding include the financial resources of a private partner; borrowed financial resources; financial resources of the state partner. The presence of various financial instruments in the financial and credit mechanism of the RFP shows quite wide opportunities for the use of the potential of both the state and the private sector*

Originality. *The theoretical principles of the financial-credit mechanism of PPP are generalized on the basis of the formulation of the concept of "financial and credit mechanism of public-private partnership" by the method of designing using system-structural and functional approaches and determining the peculiarities of the said mechanism: the subject structure, sources of financing, financial instruments and state support.*

Conclusion. *The concept of "financial-credit mechanism" is defined by the method of constructing using system-structural and functional approaches. The features of financial and credit mechanism of public-private partnership are revealed. The subject structure of the public-private partnership is considered: public, private, financial, insurance, social and consulting. The sources of financing of public-private partnership in three groups are systematized: financial resources of the private partner, borrowed financial resources and financial resources of the state partner. The financial tools of public-private partnership are generalized.*

Keywords: *public-private partnership; state-private partnership; financial and credit mechanism; subject structure, sources of financing; financial tools.*

Одержано редакцією 15.08.2017 р.
Прийнято до публікації 17.08.2017 р.